

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาระดับที่สาม (Tertiary Education) ซึ่งหมายถึง การจัดการศึกษาที่จัดหลังระดับมัธยมศึกษา (Postsecondary Education) สถาบันอุดมศึกษาในไทยมีหน้าที่หลักอยู่ 4 ประการ คือ

1. การสอนวิชาการและวิชาชีพ เพื่อสนอง ความต้องการ กําลังคนของสังคม
2. การวิจัย เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ
3. การบริการทาง วิชาการแก่สังคม
4. การถ่ายทอดวัฒนธรรมและปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี (วิจิตร ศรีสอ้าน

2518: 1)

หน้าที่หลักดังกล่าวสถาบันอุดมศึกษาได้ เน้นการสอนวิชาการและวิชาชีพ เพื่อสนอง ความต้องการ กําลังคนของสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ที่กระทำกันมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสถาบัน การศึกษาเป็นต้นมา ส่วนหน้าที่ด้านการวิจัย การถ่ายทอดวัฒนธรรมและการให้บริการทาง วิชาการแก่ชุมชน สถาบันอุดมศึกษายังให้ความสํานใจน้อย โดยเฉพาะการให้บริการทางวิชาการ แก่ชุมชน ทั้ง ๆ ที่หน้าที่นี้มีความสําคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการสอนและการวิจัย เพราะการให้ บริการทางวิชาการแก่ชุมชนมิใช่สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ให้ฝ่ายเดียว แต่เป็นฝ่ายรับด้วย กล่าวคือ ความรู้ ทฤษฎี หลักการ ตลอดจนข้อค้นพบใหม่ ๆ ของสถาบันอุดมศึกษา ยังเป็นสิ่งที่สรุปไม่ได้ว่าจะ สามารถนำไปใช้ได้จริงในชุมชน ดังที่ เรงชัย ปภัสราทร กล่าวไว้ว่าการให้บริการทางวิชาการแก่ ชุมชนจึงช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาได้ค้นคว้า เรื่องหลักการ วิธีการ และแนวปฏิบัติใหม่ ๆ ที่จะช่วย แก้ปัญหาสังคมให้ตรงกับความต้องการ และความจำเป็นของสังคมมากขึ้น (เรงชัย ปภัสราทร

2517: บ. 70)

ในฐานะที่สถาบันอุดมศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ที่มีส่วนในการพัฒนาประเทศ ซึ่งกระบวนการพัฒนาประเทศที่สำคัญประการหนึ่งคือ การพัฒนาคุณภาพของประชาชน วิธีการพัฒนาคุณภาพของประชาชนนั้น ก่อ สวัสดิพิบูลย์ ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพก็คือการศึกษา (ก่อ สวัสดิพิบูลย์ 2511: 35) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปของนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ประชาชนที่ต้องพัฒนาคุณภาพนั้น ร้อยละ 80 เป็นผู้อยู่ในระบบโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, กองแผนงาน 2520: 35) รัฐจึงกำหนดนโยบายให้สถาบันการศึกษาจัดดำเนินงานด้านการให้บริการทางวิชาการอย่างกว้างขวางนอกเหนือจากการผลิตบัณฑิต ซึ่งถือเป็นประชาชนกลุ่มน้อยที่มีโอกาสดีกว่าประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนจึงมีบทบาทกับผู้ช่วยให้สถาบันการศึกษาคงอยู่อย่างแท้จริง เพราะถ้าประชาชนอยู่ไม่ได้ สถาบันอุดมศึกษาก็อยู่ไม่ได้เช่นกัน หากขาดการสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อมจากประชาชน สถาบันอุดมศึกษาสมควรเป็นสถาบันที่นำสังคมในด้านวิชาการ ก่อให้เกิดคุณภาพในชีวิตของประชาชน เพราะสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งรวมของผู้เชี่ยวชาญมากมายหลายสาขาวิชา มีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อยู่จำนวนไม่น้อย ถ้าได้ผนึกกำลังกันภายในสถาบันอุดมศึกษา ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กรมการพัฒนาชุมชน กรมแรงงาน กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ และสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีรูปแบบของตนเองในการดำเนินงาน ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือประชาชนมีคุณภาพในชีวิต การผลิตบัณฑิตเพื่อสนองความต้องการของสังคมไม่สามารถช่วยให้สังคมมีความสมบูรณ์ได้อย่างแท้จริง เนื่องจาก การขยายตัวทางวิชาการ ความรู้ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นได้เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ความรู้ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วกว่าความสามารถของประชาชนที่จะรับไว้ได้ และนำมาใช้ประโยชน์ได้ทัน

ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษา ควรมีส่วนรับผิดชอบในการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ ที่ง่าย เหมาะสำหรับชีวิตประจำวันของประชาชน นอกจากนั้นสถาบันควรช่วยประชาชนให้พัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งเกิดมาควบคู่กับการขยายตัวทางวิชาการ เทคโนโลยีทำให้ชีวิตประจำวันของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปอย่างใหญ่หลวง ลักษณะการทำงาน ความชำนาญ เทคนิคเก่า ๆ ต้องละทิ้งหรือเปลี่ยนไป สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องช่วยเหลือให้ประชาชนก้าวทันความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี และสามารถประกันผลได้ด้วย (ประชุมลุ่ม อ่าวฮาร์จ 2522: 27)

ปัญหาอีกประการหนึ่งคือสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี ความเป็นอยู่ของประชาชนเปลี่ยนไปจากเดิม ผู้ที่ปรับตัวไม่ทันจะเกิดความล้าหลัง ในขณะที่เดียวกันจะเกิดช่องว่างระหว่างสังคมมากขึ้น และในบางครั้ง การปรับตัวให้ทันกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีก็ก่อให้เกิดผลเสีย เนื่องจากเทคโนโลยีเหล่านั้นไม่เหมาะกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่ สถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นตัวก่อให้เกิดความรู้และเทคโนโลยี จำเป็นต้องช่วยให้อาจารย์สามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง

การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนจึง เป็นการช่วยผู้ที่อยู่นอกสถาบัน ซึ่งเป็นผู้ที่ด้อยโอกาสในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ที่มีจำนวนมาก เนื่องจากคนเราต้องศึกษาเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา การศึกษามีสิ่งที่มีสภาพคงที่ (Static) แต่มีสภาพเคลื่อนไหว (Dynamic) การศึกษาจึงต่อเนื่องตลอดชีวิต (Continuing Education) จำเป็นต้องให้สถาบันอุดมศึกษา รับผิดชอบในการให้การศึกษแก่ประชาชนที่ต้องการ (ประชุมลุ่ม อาชวอำรุง 2522: 32) หากสถาบันอุดมศึกษาไม่ได้นำวิทยาการที่มีอยู่มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่สังคม ก็นับว่าเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่ไร้ประโยชน์ และนับเป็นความล้มเหลวของการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา เป็นอย่างยิ่ง (วิจิตร อวะกุล 2517: บ. 77) การที่บุคคลในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญแคบ ๆ ในสาขาที่ตนมีอยู่ ในไม่ช้าจะห่างเหินไปจากโลกของความจริงภายนอก ไม่สามารถเข้ากับผู้อื่นและสิ่งรอบ ๆ ตัวได้อย่างฉลาด สถาบันอุดมศึกษาที่เป็นลักษณะหอคอยงาช้าง (Ivory Tower) จึงมีประโยชน์น้อย ในภาวะที่ประชาชนต้องประสบกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวดเร็วจนเกิดการปรับตัวไม่ทัน

วิทยาลัยครูเป็นสถาบันอุดมศึกษาเช่นเดียวกัน ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518 มาตรา 5 ได้กำหนดไว้ว่า "ให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาและการวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาด้านวิชาการ และผลิตครูถึงระดับปริญญาตรี ทำการวิจัยและส่งเสริมวิชาชีพ และวิทยฐานะของครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่บริหารการศึกษ ทำนุบำรุง วัฒนธรรมและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม" ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหน้าที่ของวิทยาลัยครูมี 4 ประการที่สำคัญคือ การสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหน้าที่ของมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป การให้บริการทางวิชาการของวิทยาลัยครูสามารถทำได้ครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เนื่องจากวิทยาลัยครูตั้งอยู่ทั่วไปตามภาคต่าง ๆ จำนวน 36 แห่ง ซึ่ง

วิทยาลัยครูแต่ละแห่งจะรับผิดชอบชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง โดยเฉลี่ย 2-4 จังหวัด

(จรรยา มิสินทร์ 2520 : 2) สภากงของที่ตั้งวิทยาลัยครูดังกล่าว ทำให้วิทยาลัยครูมีบทบาทที่สำคัญสำหรับประชาชนที่อยู่ในชนบทเป็นอย่างยิ่ง การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนนั้นจะต้องแสวงหาบทบาทหลักที่จะมีผลตอบสนอง การพัฒนาภูมิภาค (สิปปนนท์ เกตุทัต 2516 : 3) ดังนั้นบทบาทของวิทยาลัยครูจึงมีความสำคัญเพราะสามารถระดมทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เป็นประโยชน์กับชุมชน โดยสนองความต้องการของประชาชนในเขตความรับผิดชอบเป็นอันดับแรก แล้วขยายขีดความสามารถให้กว้างขวางออกไปตามกำลังความพร้อมของสถาบัน การพัฒนาในปัจจุบัณมุ่งไปยังท้องถิ่นชนบทมากขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นนั้นที่ต้องรับผิดชอบให้การศึกษาวชิการแก่ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ วิทยาลัยครูก็เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่สำคัญสำหรับชนบทที่รับผิดชอบครอบคลุมทุกท้องถิ่นที่สามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในแถบนั้น แต่สภาพที่เป็นจริงพบว่า บทบาทให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 4 (2520-2524) เมื่อประเมินเมื่อสิ้นสุดแผนที่ 4 พบว่า การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนทำกันน้อยจากการวิจัยของ สวัสดิ์ ลู่คนธ์ (2523 : 70) เกี่ยวกับการให้บริการทางวิชาการ ในด้านการเขียนบทความ การปาฐกถา การอภิปรายทางวิชาการ เป็นวิทยากร การให้การอบรมครู ประจําการ การจัดการศึกษานอกโรงเรียนแบบต่าง ๆ การให้คำปรึกษาทางวิชาการ การเผยแพร่ความรู้ทางสื่อมวลชน พบว่าอาจารย์วิทยาลัยครูภาคใต้ปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวน้อยมาก แม้ว่าวิทยาลัยครูภาคใต้มีผู้ทรงคุณวุฒิมากมายหลายสาขา มีอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์มากพอควร จึงควรจะมืบทบาทในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนให้มากกว่านี้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงควรมีการศึกษบทบาทในการให้บริการบริการทางวิชาการแก่ชุมชนที่เป็นอยู่ สภาพการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค เพื่อให้ได้รูปแบบที่จะช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาได้มีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาบทบาทการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยครูภาคใต้
2. ศึกษาวิธีดำเนินงานในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยครูภาคใต้
3. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยครูภาคใต้
4. นำเสนอรูปแบบการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยครูภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. มุ่งศึกษาบทบาทในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนในต้นเนื้อหา ลักษณะ การให้บริการ ผู้ให้และผู้รับบริการ งบประมาณที่ใช้ในการให้บริการ เวลาของ โครงการ ที่ให้บริการ ผู้รับผิดชอบโครงการ สถานที่ให้บริการ การประเมินผลโครงการ และวิธี ดำเนินงานการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน

2. มุ่งศึกษาบทบาทในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยครุภาควิทยาศาสตร์ ได้แก่วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ภูเก็ต สงขลา และวิทยาลัยครูยะลาที่ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนในปีการศึกษา 2525

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีองค์ประกอบบางประการอันเป็นเหตุให้ผลการวิจัยไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้คือ

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร อาจารย์รวบรวมไม่ครบถ้วนเพราะวิทยาลัย ครุภาควิทยาศาสตร์ ยังดำเนินงานการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนอย่าง ไม่มีแบบแผนแน่นอน และเปลี่ยน ผู้ดำเนินงานหลายชุด ไม่มีแหล่งเก็บข้อมูลเอกสารที่แน่ชัดและแน่นอน

คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึงรูปแบบของพฤติกรรมที่แสดง ออกมาตามอำนาจหน้าที่ที่สถาบันได้รับ สถาบันหนึ่งอาจมีหลายบทบาทก็ได้ การดำเนินงานตามบทบาทนั้นสามารถสังเกต และวัด พฤติกรรมออกมา เป็นปริมาณงาน และสามารถนำมาประเมินได้

การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน หมายถึงกิจกรรมที่วิทยาลัยจัดขึ้น เพื่อให้บริการแก่ ชุมชน เป็นการศึกษาในระบบ (Informal Education) เช่น การสอนหลักสูตรพิเศษ การ ฝึกอบรม ปาฐกถา การอภิปราย การสัมมนา การจัดนิทรรศการ การสาธิตทดลอง การ ประชุมปฏิบัติการ และการเผยแพร่ความรู้ทางสื่อมวลชนต่าง ๆ

วิทยาลัยครุภาควิทยาศาสตร์ หมายถึงวิทยาลัยครูที่ตั้งอยู่ในภาคใต้ 5 แห่ง คือ วิทยาลัยครู สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ภูเก็ต สงขลา และวิทยาลัยครูยะลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยนี้จะนำไปใช้เพื่อ

1. ปรับปรุงบทบาทการให้บริการทางวิชาการ แก่ชุมชนของ วิทยาลัยครูภาคใต้
2. เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการนำเสนอรูปแบบการให้บริการทางวิชาการ แก่ชุมชนให้มีรูปแบบที่แน่นอนขึ้น
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทการให้บริการทางวิชาการ แก่ชุมชนของ วิทยาลัยครู และสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ

ลำดับขั้นตอนในการวิจัย

รายงานการวิจัยครั้งนี้ แบ่งได้เป็น 5 บท พร้อมทั้งบรรณานุกรมและภาคผนวก โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อจำกัดของการวิจัย คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และ ลำดับขั้นตอนในการวิจัย

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึงบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา ลักษณะ วิธีการ รูปแบบ การดำเนินงาน การวัดองค์การ ปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการ ชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการชุมชน ทั้งในและต่างประเทศ

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัยกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ นอกจากนั้น ตอนท้ายบทประกอบด้วยบรรณานุกรม และภาคผนวก